

НОВІ МАТЕРІАЛИ ДО АРХЕОЛОГІЧНОЇ КАРТИ ВОЛИНИ

М. А. ПЕЛЕЩИШИН

У зв'язку з роботою над археологічною картою УРСР та недостатністю археологічних досліджень на території Ровенської та Волинської областей виникла необхідність перевірки деяких відомих з археологічної літератури пам'яток та виявлення нових. Для цього у 1959 р. відділом археології Інституту суспільних наук АН УРСР проведено археологічну розвідку на згаданій території, під час якої відкрито ряд різночасових пам'яток¹.

Доба енеоліту — бронзи

с. Могиляни, Острозького району Ровенської області

В урочищі «Помірки»², на південному схилі невеликого підвищення біля пасовища, знайдено крем'яні знаряддя (відщепи з слідами ретуші) і значну кількість уламків ліпної кераміки, виготовленої з глини з домішкою піску. Поверхня вигладжена, колір коричневий і сірий. Серед уламків кераміки виділяються частини вінець посудин із заокругленим краєм (рис. 2, 1), фрагменти тонкостінних посудин з відігнутих заокругленим краєм вінець, прикрашені косими або прямими насічками (рис. 2, 5, 6). Деякі з них орнаментовані ще мотивом сітки із заглиблених ліній (рис. 2, 3); фрагмент стінки посудини прикрашений на зломі бочка рядом овальних заглиблень.

Для уточнення характеру цієї пам'ятки закладено шурф (2×2 м). Уламки ліпної кераміки, крем'яні відщепи і розрізнені людські кістки зустрічались до глибини 0,6 м, на якій виступає шар природного каменю. Фрагменти посудин аналогічні до зібраних на поверхні. Серед них звертають на себе увагу частина вінець посудини з відігнутих заокругленим краєм (рис. 2, 4) та уламок стінки посудини з конічним виступом, прикрашеної горизонтальним відбитком шнурка (рис. 2, 2).

Виявлений на поселенні в урочищі «Помірки» керамічний матеріал неоднорідний. Менша частина уламків посуду може бути віднесена до пізньотрипільської кераміки. Культурну належність більшості фрагментів посуду визначити важко.

Можливо, вони відносяться до групи невивчених пам'яток.

¹ Розвідка провадилась у травні (Ю. М. Захарук, керівник; М. Ю. Смішко, Е. А. Балагурі, М. А. Пелешин і Р. С. Багрій) та вересні — листопаді 1959 р. (І. К. Свешніков, керівник; В. В. Аудіх, М. А. Пелешин).

² Розвідувальним загonom Волинської експедиції Інституту археології АН УРСР у 1958 р. на цьому ж урочищі були закладені шурфи, які дали аналогічний матеріал (усна інформація канд. істор. наук С. С. Березанської).

с. Диків, Клеванського району Ровенської області

На високому березі р. Стубли виявлено крем'яні відщепи і уламки ліпної кераміки, виготовленої з глини з домішкою піску. Вони коричневого кольору з вигладженою поверхнею. Серед них знайшлась частина мисочки з плоским дном, розхиленими стінками і вертикальними вінцями, виділеними невеликим горизонтальним потовщенням (діаметр денця — 10, висота 5,4 см). Мисочка виготовлена з глини з домішкою

Рис. 1. Схема археологічних пам'яток, обстежених розвідкою Інституту суспільних наук АН УРСР в 1959 р.

- I. Місцевості з різночасовими пам'ятками у різних пунктах: 1 — Могиляни, поселення (неоліт — бронза, ранньозалізний час); 6 — Молодава III, курган (епоха бронзи), древньоруське селище; 13 — Колесники, поселення ранньозалізного часу, поховання і сліди поселення першої половини I тисячоліття н. е., слов'янське поселення, древньоруське селище.
- II. Багаточасові пам'ятки різних епох: 8 — Гірка Полонка, поселення (епоха бронзи, древньоруський період); 9 — Забороль, поселення (епоха бронзи, древньоруський період); 14 — Смержів, сліди поселень (ранньозалізний час та древньоруський період).
- III. Пам'ятки епохи бронзи: 2 — Диків, сліди поселення; 3 — Городок, сліди двох поселень; 4 — Городок, сліди поселення; 5 — с. Шепель (хут. Валентинів), сліди поселення; 7 — Бронники, сліди поселення; 10 — Обарів, поселення; 11 — Межиріччя, сліди двох поселень; 12 — Дитинці (хут. Кюки), сліди трьох поселень.
- IV. Слов'янські і древньоруські пам'ятки: 15 — Великий Боратин, поселення; 16 — Тростянець, селище; 17 — Гнідава, селище.

піску. Зовнішня поверхня сіра, з коричневими плямами, з слідами згладжування пучком трави чи соломи, внутрішня — коричнева, згладжена (рис. 2, 9).

На підставі характерного потовщення під вінцями та полосчатого згладження поверхні описаний фрагмент може бути віднесений до культури шнурової кераміки (стшижовська група).

Крім того, на урочищі «Хутір», у траншеї, виритій для виїзду на тваринницьку ферму колгоспу, знайдено кілька крем'яних відщепів та крем'яний серп з рівним лезом і дугастою спинкою. Кремичь чорний з білими прожилками (рис. 2, 10). Такий тип серпів характерний для пам'яток культур шнурової кераміки. Зокрема вони досить широко відомі з території Прикарпаття і Волині.

с. Г о р о д о к, Ровенського району Ровенської області

На урочищі «Кургани», на південному схилі правого берега р. Устя, на схід від хут. Кургани, зібрано уламки крем'яних знарядь (відщепи

з слідами ретуші) та фрагменти ліпної кераміки, виготовленої з глини з домішкою піску і шамоту. Колір темно-сірий, поверхня вигладжена. Деякі з них прикрашені відбитками шнурка. Звертає на себе увагу фрагмент стінки чорної посудини з частиною широкої, овальної у розрізі ручки. На рівні ручки нанесені рядки подвійних горизонтальних

Рис. 2. Археологічний матеріал, знайдений під час розвідки на території Ровенської та Волинської областей.

1-6 — зразки кераміки із с. Могиляни; 7-8 — уламки посуду культури шнурової кераміки із с. Городок; 9 — частина мисочки культури шнурової кераміки із с. Диків; 10 — крем'яний серп із с. Диків; 11-12 — фрагменти посуду із с. Бронники; 13-16 — уламки кераміки ранньозалізного часу із с. Могиляни; 17-18 — фрагменти ліпних слов'янських горщиків із с. Колесники і с. Великий Боратин.

відбитків шнурка та ряд малих дугастих заглиблень, зроблених зубчастим штампом. Від основи ручки променисто розходяться на стінки посудини подвійні відбитки шнурка (рис. 2, 8). Інший фрагмент являє собою частину вінець з рівним, орнаментованим овальними заглибленнями краєм, під яким знаходиться незначне горизонтальне потовщення. Поверхня уламка орнаментована подвійними вертикальними відбитками шнурка, колір сіро-жовтий, злом чорний (рис. 2, 7).

Знайшлося також декілька дрібних уламків кераміки комарівської культури, виготовленої з глини з домішкою товченого кременю. Вони коричневого кольору, з вигладженою поверхнею.

На південно-східному схилі урочища був закладений шурф (2×2 м). У культурному шарі, що сягав до глибини 0,6 м, виявлено

крем'яні відщепи, уламки ліпної кераміки, а в одному місці на глибині 0,4 м — скупчення фрагментів розбитого горщика з вгнутих дном (діаметр 8 см), темно-сірого кольору, з лощеною поверхнею і характерним смугастим згладженням.

За характером домішок у глині, фактури поверхні і випалу керамічного матеріалу це поселення, ймовірно, відноситься до пам'яток культури шнурової кераміки.

Друге поселення культури шнурової кераміки відкрите у 1952 р. Ю. М. Захаруком на місці біля кладовища³. Встановлено, що воно повністю знищене діючим кар'єром, у стінці якого знайдено крем'яні відщепи, уламок серпа та дрібні уламки ліпної кераміки з шнуровим орнаментом.

с. Г о р о д о к, Луцького району Волинської області

В урочищі «Лисоха», на одному з горбів, виявлено дрібні уламки ліпної кераміки, виготовленої з глини з домішкою піску. Вони мають сірий або коричневий колір, вигладжену поверхню. Стверджено, що тут знаходилося поселення культури шнурової кераміки, досліджене в 1936 р. Я. Фітцке⁴. Культурний шар поселення майже повністю змитий.

На невеликому підвищенні у заплаві р. Черногузки знайдено дрібні крем'яні відщепи і малохарактерні уламки ліпної кераміки, виготовленої з глини з домішкою піску. Вони мають коричневий колір і вигладжену поверхню.

хут. В а л е н т и н і в (с. Шепель), Торчинського району Волинської області

На місці розкопів Я. Фітцке⁵ 1936 року (пологий схил правого берега невеликої річки) зібрано кілька малохарактерних уламків ліпної кераміки, виготовленої з глини з домішкою піску. Колір уламків коричневий або сірий, поверхня вигладжена.

с. М о л о д а в а ІІІ, Дубнівського району Ровенської області

На урочищі «Рампасівка» знаходиться розораний, майже овальної форми курган, орієнтований більшою віссю на схід-захід (20 × 16 м). У насипі кургану, частково розкопаному учителями місцевої школи у 1956 р., знайдено два скорчені трупопокладення, біля одного з яких були глиняний горщик, крем'яні сокирка та пластина⁶.

За характером інвентаря та обрядом поховання цю пам'ятку можна віднести до культури шнурової кераміки.

Недалеко від цього (близько 200 м у напрямі на с. Мокре) знаходиться другий, також зруйнований курган. Через його насип зараз проходить польова дорога.

В урочищі «Замисьок» відкрито третій в цьому селі курган. Він досить добре збережений (недавно на цьому місці ще був ліс). Курган круглий; діаметр його близько 18,5, висота близько 1,5 м.

³ Ю. М. Захарук, Археологічні дослідження на Волині в 1952 р. (Звіт про роботу Волинської експедиції), Львів, 1953, стор. 10. Рукопис зберігається в Інституті суспільних наук АН УРСР.

⁴ ZOW, XI, 1936, стор. 161; J. Fitzke, Badania archeologiczne w Gródku, pow. Łuck, Światowit, t. XVII, стор. 337—338.

⁵ J. Fitzke, Tegoroczne badania archeologiczne na Wołyniu, ZOW, XIII, 1938, стор. 128.

⁶ Матеріали зберігаються у шкільному музеї с. Молодава ІІІ.

с. Бронники, Клеванського району Ровенської області.

В урочищі «Панський сад» (південний схил поля на північ від цегельного заводу) зібрано значну кількість крем'яних відщепів, частина яких має сліди ретуші, і уламок сокири. Знайдено також дрібні уламки ліпної кераміки:

а. Виготовлена вона з глини з домішкою піску, має темно-сірий колір, вигладжену поверхню. Серед неї виділяється частина вінець посудини з потовщеним із зовнішнього боку краєм, прикрашених горизонтальними подвійними відбитками шнурка (рис. 2, 12).

б. Інші, виготовлені з глини з домішкою товченого кременю, мають коричневий колір, вигладжену поверхню. Заслуговує уваги частина вінець, прикрашених під краєм «перелковим» орнаментом та гостроріберним відтягнутим валиком (рис. 2, 11). Характерними домішками у глині і особливостями поверхні ця група уламків посудин нагадує кераміку комарівської культури.

с. Гірка Полонка, Луцького району Волинської області

На північному схилі правого високого берега р. Черногузки, біля шосе Луцьк—Горохів, у стінці прокопаного заїзду на колгоспний двір виявлено сліди ями, заповненої чорною землею, у якій знаходились фрагменти, мабуть, двох або трьох тюльпановидних посудин коричневого кольору, з вигладженою поверхнею. Виготовлені вони з глини з домішкою товченого кременю. Одна з посудин орнаментована трьома рядками овальних заглиблень під вінцями, валиком та овальними заглибленнями, що утворюють мотив гострих кутів. Друга посудина прикрашена під вінцями рядками напівовальних заглиблень.

Описаний посуд характерний для комарівської культури.

с. Забороль, Ровенського району Ровенської області

На північному і західному схилах невеликого підвищення (близько 200 м на південь від церкви на березі ставка) знайдено уламки ліпної кераміки, виготовленої з глини з домішкою товченого кременю. Поверхня коричнева, покрита тонким шаром рідкої глини. На основі характеру домішок і особливостей поверхні це поселення можна віднести до комарівської культури.

с. Обарів, Ровенського району Ровенської області

На урочищі «Під могилою», навпроти виходу дороги із с. Городок на шосе Ровно—Луцьк, виявлено значну кількість крем'яних відщепів і уламків ліпної кераміки цеглястого кольору, з вигладженою поверхнею. Вона виготовлена з глини з домішкою товченого кременю, за своїм характером може бути віднесена до посуду комарівської культури.

Крім того, знайшовся один фрагмент посудини, виготовленої з глини з домішкою піску, орнаментований відбитком шнурка.

с. Межиріччя, Острозького району Ровенської області

На урочищі «Підварки» (правий високий берег р. Свитеньки) зібрано уламки ліпної кераміки, виготовленої з глини з домішкою піску і кварцу. Уламки коричневого і темно-сірого кольорів, поверхня їх вигладжена або шершава. Контрольним шурфом (2×2 м) встановлено наявність культурного шару, що залягає на глибині 0,2—0,8 м від сучасної поверхні. У шурфі знайдено крем'яні відщепи, уламки ліпної кераміки, аналогічні до зібраних на поверхні (за винятком кількох фрагментів кераміки комарівської культури).

На цьому ж урочищі, ближче до села, виявлено уламки посуду, аналогічні до зібраних на поверхні попереднього поселення.

Визначити культурну належність згаданих поселень важко.

с. Дитиничі, Дубнівського району Ровенської області

В околицях хут. Ключки виявлено сліди трьох поселень. Одно з них знаходиться на урочищі «Нивка» (правий високий берег р. Ікви, близь-

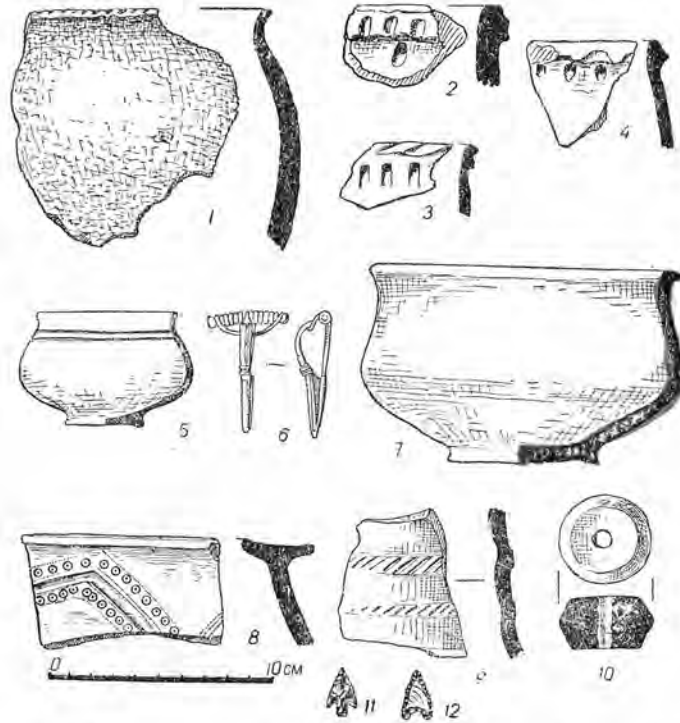

Рис. 3. Археологічний матеріал із розвідки у Ровенській області.

1-10 — із с. Колесники; 1-4 — уламки посуду з поселення ранньозалізного часу; 5-7 — знахідки із поховання III-IV ст.; 8-10 — знахідки із шурфу біля поховання; 11-12 — крем'яні наконечники стріл із с. Дитиничі (хут. Ключки).

ко 200 м на захід від хутора, недалеко від залізничного моста і кладовища). У стінках недавно викопаного в південній частині цього урочища рову і на поверхні поля зібрано велику кількість крем'яних виробів: відщепи, частина яких має сліди ретуші, уламки серпів, частина кам'яної сокири і наконечник стріли з черенком і крильцями (рис. 3, 11). Там же знайдено невелику кількість уламків ліпного посуду, виготовленого з глини з домішкою піску; у глині декількох фрагментів замість піску — домішка дрібних зерен перепаленого товченого кремню. Кольори коричневий і сірий. Один фрагмент вінець прикрашений округлими вдавленнями із зовнішньої сторони стінки.

Крем'яний і керамічний матеріал залягає у стінці згаданого рову до глибини 1 м в шарі піску.

Культурну належність поселення на основі фрагментарного матеріалу визначити важко.

Друге поселення відкрито на урочищі «Нивка I за залізницею» (невеличке плато округлої форми на правому березі р. Ікви біля залізничного моста). Виявлено значну кількість частково ретушованих

крем'яних відщепів, уламки широких ножовидних серпів, серцевидний наконечник стріли (рис. 3, 12), а також уламки ліпної кераміки, виготовленої з глини з домішкою піску (в окремих випадках — товченого кременю). Кольори коричневий і темно-сірий, поверхня вигладжена.

У південно-західній частині урочища закладено шурф (2×2 м). Матеріал, виявлений у шурфі, складається з крем'яних відщепів, уламків ліпної кераміки, кісток тварин і кусків печини. Керамічний матеріал в основному нагадує зібраний на поверхні поля. Серед уламків звертають на себе увагу декілька фрагментів посудин комарівської культури. Інші уламки недостатні для культурного визначення поселення.

Третє поселення виявлено на урочищі «Нивка II за залізницею».

Підйомний матеріал складається з крем'яних виробів і невеликої кількості дрібних уламків ліпної кераміки, виготовленої з глини з домішкою товченого кременю і піску. Кольори коричневий і темно-сірий, поверхня вигладжена.

На основі наявного матеріалу культурну належність поселення визначити важко.

Ранньозалізний період

с. Могиляни, Острозького району Рівенської області

В урочищі «За гайком» (піщана дюна на правому березі р. Горинь) знайдено крем'яні відщепи і уламки ліпної кераміки, виготовленої з глини з домішкою піску, шамоту або кременю. Поверхня більшості уламків вигладжена, колір коричневий. Звертають на себе увагу частини горщиків з горизонтально потовщеним краєм (рис. 2, 15); фрагменти вінець посудин мають рівно зрізаний край, прикрашені наліпним карбованим валиком. Деякі з них прикрашені, крім того, «перелковим» орнаментом під валиком (рис. 2, 13, 14, 16).

Керамічний матеріал з поселення нагадує кераміку з могильника, дослідженого в 1955 р. М. Ю. Смишкою у цьому селі і датованого ним ранньозалізним часом⁷.

с. Колесники, Гошанського району Рівенської області

На урочищі «Ляшківці» (піщана дюна правого берега р. Горинь, приблизно 0,5 км від західного краю лісу), на свіжозораній поверхні поля виразно виступають п'ять скупчень знахідок на віддалі близько 30 м одно від одного, що складаються з крем'яних відщепів, уламків зварядь і значної кількості фрагментів ліпної кераміки, виготовленої з глини з домішкою піску, товченого кременю та шамоту. Кольори коричневий або темно-сірий, поверхня більшості уламків вигладжена, інколи горбкувата. Серед фрагментів посудин виділяються частини вінець із злегка відхиленим карбованим краєм; деякі фрагменти вінець прикрашені наліпними карбованими валиками і овальними заглибленнями під ними (рис. 3, 1—4).

Особливості керамічного матеріалу і характер його орнаменту дозволяють припустити, що це поселення відноситься до ранньозалізного часу.

На цьому ж урочищі, приблизно в 0,5 км на південний схід від вищеописаного пункту, виявлено друге поселення, в якому знайшлися уламки ліпної кераміки і крем'яні відщепи, аналогічні до вищеописаних.

⁷ М. Ю. Смишко, Погребення раннежелезного века в с. Могиляны, Ровенской области, КСИИ, вып. 7, К., 1957, стор. 54.

с. Сморжів, Клеванського району Рівенської області

В урочищі «Плесо» (на правому березі р. Стубли) виявлено уламки ліпної кераміки, виготовленої з глини з домішкою піску або товченого кременю. Колір коричневий, поверхня вигладжена. Серед них заслуговує на увагу фрагмент вінець посудини з горизонтально зрізаним краєм. Він прикрашений безпосередньо під краєм «перелковим» орнаментом, а дещо нижче — відтягнутим карбованим валиком.

Перша половина I тисячоліття н. е.

с. Колесники, Гоцанського району Рівенської області

У 1958 р. під час обкопування кладовища ровом було зруйноване на глибині близько 1 м трупопокладення. З цього поховання передано в Острозький краєзнавчий музей дві цілі і декілька уламків кружальних посудин, виготовлених з відмуленої глини, та бронзову фібулу. Цілими збереглися:

а. Мисочка з низько поставленим перегином бочка, злегка відхиленими, потовщеними на краю вінцями та денцем на кільцевій підставці. Поверхня ясно-сіра, пролощена. Висота — 8,1, діаметр денця — 6,5, по вінцях — 13 см (рис. 2, 7).

б. Опуклобока чарочка, прикрашена на плічках двома горизонтальними, дещо заглибленими прямими лініями. Поверхня ясно-сіра, пролощена. Висота — 5,3, діаметр денця — 3,5, по вінцях — 6,4 см (рис. 3, 5).

в. Бронзова арбалетна фібула з підв'язним приймачем. Пружина її має 11 (5 плюс 6) зворотів, тятива нижня, вісь закінчується кулькою. Дужка коліщасто зігнута, з ребром посередині. Ніжка пряма, звужується донизу і підігнутою частиною формує приймач голки, дротяний кінець якого обвитий у 4 звороти на переході дужки в ніжку. Довжина фібули 5,6, пружини — 3,4 см (рис. 3, 6). Аналогічна до нашої відома фібула з Городниці, Стаїславської області⁸, та інших місцевостей, які відносяться до другої половини III—IV ст.

Для уточнення характеру пам'ятки було закладено два шурфи (10×2 м), розташовані перпендикулярно один до одного. У культурному шарі (глибина 0,2—0,8 м) виявлено невелику кількість кружальної та декілька малохарактерних фрагментів ліпної кераміки, а також розрізнені людські кістки.

Кружальну кераміку можна поділити на дві групи. До першої відносяться фрагменти посуду, виготовленого з відмуленої глини. Вони сірого кольору, з пролощеною поверхнею. Серед фрагментів можна вирізнити частини горщиків з відігнутими потовщеними вінцями та плоскими денцями на піддонні. Крім того, зустрічаються уламки біко-нічних мисок із дещо відігнутими потовщеними вінцями. Окремо виділяються фрагменти великих мисок з широкими горизонтально формованими вінцями. Очевидно, таким мискам належать два уламки широкої ручки, яка має посередині поздовжній пружок. Один з фрагментів миски цього типу прикрашений зигзаговидним рівцем, обведеним з обох сторін двома нанесеними зубчастим коліщатком лініями. Між ними знаходиться ряд кружків з точкою посередині, витиснутих штампом (рис. 3, 8). До цієї групи слід віднести уламок шийки глечика, орнаментований витиснутими зсередини горизонтальними валиками з косими вдавненнями (рис. 3, 9).

До другої групи відносяться фрагменти горщиків, виготовлених із глини з домішкою піску. Кольори темно-сірий або коричневий, боки

⁸ М. Ю. Смішко, Доба полів поховань у західних областях УРСР, Археологія, т. II, К., 1948, стор. 121, табл. III, 14.

опуклі, іноді з переломом, відігнуті вінця з заокругленим краєм. На одному уламку простежуються дві горизонтальні заглиблені лінії.

Крім того, виявлено біконічне ясно-сіре пряслице, виготовлене з відмуленої глини. Висота 2,3, діаметр по ребру — 3,6, отвору — 0,8 см (рис. 3, 10).

За характером матеріалу цю пам'ятку можна віднести до культури полів поховань III—IV ст.

с. Колесники, Гоцанського району Ровенської області

В урочищі «Низький лан» знайдено кілька уламків кружального посуду, виготовленого з відмуленої глини, у декількох випадках — з домішкою піску. Колір темно-сірий, поверхня вигладжена. Звертає на себе увагу частина денця посудини чорного кольору на кільцевій підставці і фрагмент бочка посудини, орнаментований пальцьовими вдавленнями.

На підставі характеру керамічного матеріалу цю пам'ятку можна віднести до культури полів поховань.

До слов'янського періоду відносяться поселення біля с. Колесники, Ровенської області, і с. Великий Боратин, Волинської області.

с. Колесники, Гоцанського району Ровенської області

На урочищі «Гальопівка» (на лівому високому березі р. Горинь, біля кладовища), в обриві берега ріки виявлено сліди напівземлянки, дно якої простежувалось на глибині 0,8 м від сучасної поверхні. На дні знаходились залишки вогнища, перепалене каміння, кістки тварин, риб'яча луска і уламки ліпної кераміки, виготовленої з глини з домішкою жорстви. Серед уламків виділяються частини горщиків із дещо відігнутим заокругленим краєм (рис. 2, 17), а також фрагменти денця посудин, між якими є плоскі та злегка вгнуті денця. Аналогічний керамічний матеріал зібрано на поверхні поля.

З метою уточнення характеру пам'ятки закладено три шурфи загальною площею 58 м². Культурний шар товщиною 0,6—1,2 м зрідка містить уламки ліпної кераміки, аналогічної вищеописаній. У шурфі III виявлено безінвентарне трупопкладне поховання, орієнтоване головою на захід, мабуть значно пізнішого часу. За характером керамічного матеріалу це поселення можна віднести до початку другої половини I тисячоліття н. е.

с. Великий Боратин, Луцького району Волинської області

В урочищі «Хутір» (мис, оточений глибоким яром і заплавиною лівого берега р. Стир, на віддалі 0,5 км на схід від села) простежуються сліди землянок, заповнених чорною землею, в якій виявлено кістки тварин та уламки ліпної кераміки, виготовленої з глини з домішкою жорстви. Колір темно-сірий, поверхня горбкувата. Фрагменти належать горщикам з високо піднятими плічками і злегка відігнутими вінцями з косо зрізаним або дещо заокругленим краєм (табл. 1, 18).

На основі характеру керамічного матеріалу це поселення можна віднести до початку другої половини I тисячоліття н. е.

Древньоруський період

с. Гірка Полонка, Луцького району Волинської області

В урвищі і на схилах високого правого берега р. Черногузки, біля шосе Луцьк—Горохів, виявлено сліди селища часів древньої Русі. Серед уламків посудин виділяються частини вінець горщиків з відігнутим, тригранно формованим краєм.

с. Забороль, Ровенського району Ровенської області

На городах села, на південь від церкви відкрито сліди древньоруського селища. Зібрано уламки кружальної кераміки.

с. Молодава III, Дубнівського району Ровенської області

В урочищі «Рампасівка» виявлені сліди древньоруського селища, на якому зібрано уламки кружальної кераміки.

с. Сморгів, Клеванського району Ровенської області

В урочищі «Плесо», на правому березі р. Стубли, виявлено уламки кружальної древньоруської кераміки. Викликають інтерес фрагменти вінець горщиків з тригранно формованим профільованим краєм.

с. Колесники, Гошанського району Ровенської області

В урочищі «Поляна» зібрано уламки кружальної древньоруської кераміки. Серед них заслуговують на увагу фрагменти вінець горщиків з дещо відігнутих тригранним краєм, частини бочків посудин, прикрашених смугами заглиблених прямих або хвилястих ліній.

с. Тростянець, Дубнівського району Ровенської області

На урочищі «Острів» (округле підвищення, віддалене на 200 м на захід від церкви) знайдено фрагменти кружальної древньоруської кераміки. Цікавими є частини вінець горщиків з відігнутих профільованим краєм.

с. Гнідава, передмістя Луцька

Під час обстеження відомого з археологічної літератури древньоруського селища⁹ на високій надзаплавній терасі лівого берега р. Стир у стінці діючого кар'єру виявлено сліди двох древньоруських землянок. Глибина одної з них — 1,2 м від сучасної поверхні. Повністю розчищено черінь печі (діаметр 1 м, товщина — 3—5 см), що лежав на рівні дна безпосередньо на ґрунті. Стінки печі збереглися на висоту 0,15 м від рівня череня. Вони були споруджені з глини на дерев'яному каркасі. У тій же стінці кар'єру, на північний схід від першої землянки, на самому схилі тераси виявлено сліди другої землянки з піччю біля самої стінки. Черінь печі (товщина 3 см) залягав на глибині 2,5 м від сучасної поверхні, на 0,1 м вище від дна житла. Розчисткою встановлено, що ця землянка перекривала іншу, більш ранню землянку, черінь печі якої знаходився на 7 см глибше від дна пізньої землянки.

Тут виявлено уламки кружальної древньоруської кераміки. Один фрагмент бочка посудини прикрашений смугою із заглиблених хвилястих ліній.

На поверхні тераси виявлено аналогічний керамічний матеріал.

НОВЫЕ МАТЕРИАЛЫ К АРХЕОЛОГИЧЕСКОЙ КАРТЕ ВОЛЫНИ

Н. А. ПЕЛЕЩИШИН

Резюме

В 1959 г. археологической разведкой отдела археологии Института общественных наук АН УССР был обследован ряд разновременных памятников на территории Ровенской и Волынской областей.

⁹ ZOW, XIII, 1938, стор. 23 і 126.

На территории Ровенской области выявлены следы двух поселений культуры шнуровой керамики у сел Городок и Диков; курган культуры шнуровой керамики в с. Молодава III; следы поселений комаровской культуры у сел Забороль, Бронники, Обаров. У сел Могиляны, Дитиничи (хут. Ключки) и Межиричча обнаружены поселения предположительно энеолитического времени, культурную принадлежность которых трудно определить на основе фрагментарного материала.

Кроме того, на территории Ровенской области обнаружены памятники и других периодов. К раннежелезному времени относятся поселения у сс. Могиляны, Колесники, Смержев. К первой половине I тысячелетия н. э. следует отнести погребение и следы поселения у с. Колесники. К славянскому периоду относится поселение у с. Колесники, к древнерусскому — селища у сс. Колесники, Забороль, Молодава III, Тростянец и Смержев.

На территории Волынской области обследованы поселения культуры шнуровой керамики у с. Городок, хут. Валентинов (с. Шепель), открыто поселение комаровской культуры у с. Горка Полонка.

К славянскому периоду относится поселение у с. Великий Боратин, к древнерусскому — селища у сс. Горка Полонка и Гнедава.
